

**MEZINÁRODNÍ EKONOMICKÉ ORGANIZACE A VLIVY JEJICH AKTIVIT NA
VÝVOJ MEZINÁRODNÍHO OBCHODU**

Autorka: Ing. Elena Jovičíc

Školitel: Doc. Ing. Alexej Sato, CSc.

Zpracovatel posudku: Doc. Ing. Ludmila Štěrbová, CSc.

Práce se zaměřuje na zkoumání vlivu aktivit vybraných mezinárodních organizací na konkrétní vývoj mezinárodního obchodu v období od druhé světové války, kdy byl zaznamenán prudký nárůst počtu nově založených mezinárodních organizací ve všech oblastech politického i ekonomického života. Analýza vlivu vybraných organizací na obchod je také promítnuta do formulace hlavního cíle disertační práce, v jehož rámci se autorka pokusila zjistit, zda a jakým způsobem mohly Světová obchodní organizace, Konference OSN o obchodu a rozvoji, Mezinárodní měnový fond a Skupina Světové banky ovlivnit vývoj mezinárodního obchodu během posledních sedmdesáti let. Dílčí cíle pak byly stanoveny prostřednictvím otázek, a to zda vybrané mezinárodní organizace plní úlohu, pro kterou byly založeny, a zda jejich činnost napomáhá růstu mezinárodního obchodu. Cíl práce je formulován jasně, je však relativně rozsáhlý. I když autorka specifikuje, že ho chce naplnit prostřednictvím analýzy specifických aktivit a opatření mezinárodních ekonomických organizací určených na podporu mezinárodního obchodu, analýzy spolupráce jednotlivých organizací, a to ve vztahu k zásadním trendům ve vývoji mezinárodního obchodu, domnívám se, že vyšší stupeň specifičnosti cíle nebo užší výběr analyzovaných mezinárodních organizací by byl přinesl konkrétnější a průkaznější výsledky zkoumání. Jak je totiž zřejmé z různých částí práce, autorka se snaží věnovat jak vlivu organizací na mezinárodní obchod celkově, tak vlivu členství států v těchto organizacích na jejich zapojení do mezinárodního obchodu. Tato dvě hlediska se v průběhu práce prolínají a nejsou zřetelně oddělena. To činí analýzu méně přehlednou a její závěry obtížně hodnotitelné.

Metody, které autorka ve své práci užila, jsou adekvátní formulaci cíle a výběru zkoumaných organizací. Výběr metod je podřízen zvolenému cíli disertační práce.

Práce má odpovídající strukturu, vycházející z teoretického základu fungování mezinárodních ekonomických organizací v mezinárodních vztazích a z pojetí jejich funkce a významu v základních teoriích mezinárodních vztahů – realistické a neorealisticke, liberální a neoliberální a také z přístupu alternativních teorií mezinárodních vztahů. Toto zhodnocení autorce umožňuje hlouběji pochopit a vymezit mezinárodní organizace co do jejich úlohy a chápání v mezinárodních vztazích, což je nezbytným předpokladem další analýzy, která se již zúženě zabývá vlivem vybraných mezinárodních organizací na mezinárodní obchod. Teoretická část je doplněna stručným přehledem o historickém vývoji mezinárodních organizací, který by byl však zasluhoval doplnit o hlubší současný vývoj a nastínění role nevládních mezinárodních organizací a jejich vlivu na činnost mezivládních organizací a i na mezinárodní obchod. Zejména pokud autorka uvádí, že v roce 2013 počet mezinárodních organizací dosahoval 7756, pak by mělo být řečeno, o jaké organizace se jedná (mezivládní, nevládní, mezinárodní, regionální, atd.) a zdroj (UIA), ze kterého autorka čerpala, by neměl chybět v seznamu literatury, a to zvláště, když se na něj odkazuje i v dalších částech své práce (např. subkapitola 1.2). Tato část měla také přinést analýzu způsobů, jakými se aktivity mezinárodních organizací přenášejí na státy, a – v souvislosti s obchodem - do jakých částí jejich ekonomických politik, aby byly zřejmé kanály vlivu mezinárodních organizací na zapojení států do mezinárodního obchodu.

Druhá a třetí část práce odpovídají zvoleným cílům a organizacím a podávají přehled o meznících v jejich vývoji a přijímaných opatřeních, aktivitách a výsledcích. Vybrané mezinárodní organizace autorka představuje z hlediska historického vývoje a vytyčuje mezníky, které nejen ovlivnily vývoj organizací, ale jejichž dopad na konkrétní vývoj mezinárodního obchodu lze oprávněně na základě dosavadních znalostí, studia a zkušeností autorky předpokládat jako významný. Vzhledem k tomu, že kanály vlivu aktivit mezinárodních organizací na domácí politiky jednotlivých států nebyly teoreticky posouzeny v první kapitole, měly být alespoň konkrétně zachyceny v kapitole druhé, zejména v části věnované WTO. Za vliv aktivit WTO a UNCTAD na mezinárodní obchod je nutno vedle postupné liberalizace obchodu, tj. snižování bariér pro vstup na trh, považovat také proces ekonomických reforem, které proběhly v členských zemích jako důsledek přijetí pravidel těchto organizací, a dále také rozšíření oblastí obchodu, posílení mnohostranných obchodních pravidel a systému řešení sporů, stejně tak jako i rozšíření členské základny WTO. Právě uvolňování přístupu na trh v nových členských zemích WTO včetně Číny a Ruské federace spolu s ekonomickými reformami těchto zemí mohlo mít významný dopad na vývoj mezinárodního obchodu. Tyto

aspekty autorka bohužel dostatečně nezdůraznila, a proto jí výsledky takového analýzy chybí i v samotném závěru – i když se nejedná o zásadní opomenutí, uvedená úvaha mohla výrazně přispět ke zkvalitnění práce.

Čtvrtá část práce přináší přehled o vývoji mezinárodních obchodu ve zboží a ve službách, a to jak na globální úrovni, tak v nejvýznamnějších regionech. V této části práce však postrádám analýzu souvislostí aktivit mezinárodních organizací s uvedeným vývojem. Autorka se ji sice pokusila naznačit (nelogicky ji však zahrnula do subkapitoly 6.2 Vývoj mezinárodního obchodu službami), avšak promítlo se zde bohužel neupřesněné rozdělení hledisek, ze kterých byly tyto souvislosti posuzovány. Autorka zde jen opakuje závěr tří studií (zdroje nejsou konkrétně uvedeny, figurují jen pod jmény autorů, domnívám se, že zdroji jsou publikace uvedeny pod těmito jmény v seznamu literatury), a to, že WTO má kladný vliv na obchod. Není zde ani zmínka o vlivu dalších analyzovaných organizací. Kapitola by měla poukázat na dopady přijatých dohod a opatření v rámci daných organizací (s úvahou nezbytného zpoždění v implementaci a ve faktickém vlivu) na mezinárodní obchod, na dopady odsouhlasených nových opatření a systémů nebo jejich zrušení na globální toky a toky mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Zároveň by při posouzení těchto dopadů měla autorka uvažovat o vlivu uzavíraných preferenčních obchodních nebo i investičních dohod mezi velkými světovými hráči mezinárodního obchodu. Tak, jak je kapitola prezentována, ponechává na iniciativě čtenáře, aby si dohledal v částech zabývajících se vývojem mezinárodních organizací příslušné mezníky a kroky a propojil se s kapitolou o vývoji mezinárodního obchodu, která v relativně vysoké míře stručnosti uvádí globální příčiny tohoto vývoje. I když autorka v průběhu kapitol věnovaných jednotlivým organizacím dopady jejich aktivit částečně uvádí, absenci souhrnné analýzy považuji za nedostatek práce a velmi důrazně doporučuji, aby se jí autorka věnovala při obhajobě práce. Na časové přímce musí na křivkách vývoje mezinárodního obchodu se zbožím a službami uvést mezníky vývoje vybraných mezinárodních organizací a posoudit jejich dopady, a to při na podkladě posouzení rozhodujících a precizně formulovaných vnějších vlivů (min. globální vývoj ekonomiky, bilaterální a regionální řešení obchodního prostředí). V úvahu by mělo být bráno i působení mezinárodních organizací jako bariér proti negativnímu vývoji mezinárodního obchodu, čímž se práce bohužel nezabývá ani v náznaku. Právě v souhrnu mezníků vývoje a aktivit všech vybraných organizací a posouzení dopadů na mezinárodní obchod bych spatřovala hlavní přínos práce pro čtenáře.

Zajímavou je část práce věnovaná případové studii, kde je na konkrétních ukazatelích zřejmý dopad vstupu analyzovaných jednotlivých zemí do Světové obchodní organizace. Zde je jasně

uplatněno hledisko přínosu vstupu do WTO na index ekonomické svobody a index svobody obchodu, na čemž autorka ilustrovala provedené ekonomické reformy v důsledku implementace dohod WTO. Na vývoji obchodu některých zemí (Čína, Moldavsko, Albánie, Arménie) pak autorka prokázala přínos členství ve WTO, i když i v této části postrádám argumentaci výběru právě těchto zemí pro vypovídací schopnost nebo srovnání a konzistentnost uváděných dat u všech vybraných zemí.

Shrnutí:

Autorka předložila relativně podrobnou analýzu činnosti čtyř vybraných mezinárodních organizací, u kterých se předpokládá vliv na mezinárodní obchod. Na meznících v aktivitách a činnosti těchto organizací je potom dokládán rozsah a hloubka jejich vlivu na vývoj mezinárodního obchodu v daném historickém období, a to mezinárodního obchodu komplexně a částečně i na vývoj zapojení některých zemí do mezinárodního obchodu. Z tohoto hlediska je práce přínosná, i když se neopírá o samostatný autentický výzkum. Uvedené zúžení analýzy na uvedené organizace lze hodnotit jako správné, umožňující zabývat se aktivitami, kroky a nástroji těchto organizací do hloubky a nerozměňovat analýzu o vliv dalších organizací. Výběr analyzovaných organizací je však podle mého názoru intuitivní a není podložen dostatečnými argumenty, proč od aktivit některých organizací bylo abstrahováno. Aktivita mezinárodních organizací na podkladě historického vývoje jsou analyzovány správně, s akcentem na nejdůležitější a přelomová opatření, pravidla a dohody. Vývoj mezinárodního obchodu a příčiny tohoto vývoje jsou poté uvedeny velmi stručně, a i když je to pochopitelné vzhledem k rozsahu problému, přesto by si tato část zasloužila podrobnější a cílenější přehled. Nicméně, v této části chybí prokázání souvislostí vývoje činností vybraných mezinárodních organizací a zásadních přelomových trendů ve vývoji mezinárodního obchodu. Závěrečné kapitoly práce působí dojmem rychlého a nekontrolovaného dokončování. Práce také vykazuje některé drobnější formální nedostatky. Autorka respektovala doporučení z malé obhajoby jen částečně, což se projevilo i v nižší než předpokládané úrovni kvality práce, kterou mohla dosáhnout. Cíle práce však byly v zásadě z velké části splněny.

Doporučení k doplnění u obhajoby jsou obsažena ve výše uvedených částech posudku.

Práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí.